

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII

**Legii nr. 217 din 3 decembrie 2020 pentru abrogarea și modificarea
unor acte normative**

(sesizările nr. 198a/2020, nr. 201a/2020 și nr. 206a/2020)

CHIȘINĂU

29 iulie 2021

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Dina Musteața, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizările înregistrate pe 7 și, respectiv, pe 11 decembrie
2020,

Examinând sesizările menționate în ședință plenară publică,

Având în vedere actele și lucrările dosarului,

Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizările depuse la Curtea Constituțională pe 7 decembrie 2020 și, respectiv, pe 11 decembrie 2020, în baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, de dl Dinu Plîngău și dna Maria Ciobanu (sesizarea nr. 198a/2020), de dl Pavel Filip, dna Monica Babuc, dl Nicolae Ciubuc, dl Ghenadie Buza, dl Radu Rebeja, dna Ludmila Guzun și dl Dumitru Diacov (sesizarea nr. 201a/2020) și, respectiv, de dl Dumitru Alaiba (sesizarea nr. 206a/2020), deputați în Parlamentul Republicii Moldova.

2. În sesizările nr. 198a/2020, nr. 201a/2020 și nr. 206a/2020 se solicită controlul constituționalității Legii nr. 217 din 3 decembrie 2020 pentru modificarea și abrogarea unor acte normative .

3. Autorii sesizărilor consideră că Legea contestată încalcă articolele 1 alin. (3), 2, 7, 8, 46, 64, 72, 73, 74 și 131 alin. (4) din Constituție.

4. Prin decizia Curții Constituționale din 17 decembrie 2020, sesizările au fost declarate admisibile, fără a se prejudeca fondul cauzei.

5. Având în vedere identitatea de obiect a sesizărilor nr. 198a/2020, nr. 201a/2020 și nr. 206a/2020, Curtea a decis conexarea lor într-un singur dosar, în baza articolului 43 din Codul jurisdicției constituționale. Dosarului i-a fost atribuit numărul 198a/2020.

6. În procesul examinării sesizărilor, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Președintelui Republicii Moldova, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice și Institutului pentru Politici și Reforme Europene.

7. De asemenea, pe 21 decembrie 2020, Curtea Constituțională i-a solicitat Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (în

continuare, „Comisia de la Veneția”) o opinie privind competența Curții Constituționale de a verifica constituționalitatea unei legi din perspectiva vicierei procedurii de adoptare a acesteia.

8. Pe 23 martie 2021, Comisia de la Veneția a adoptat Opinia *amicus curiae* nr. 1020/2021 pentru Curtea Constituțională a Republicii Moldova privind trei întrebări referitoare la controlul constituționalității procedurilor de adoptare a legilor în Parlament (CDL-AD(2021)016).

9. În ședința publică a Curții, a fost prezent dl Dinu Plîngău, coautor al sesizării nr. 198a/2020.

ÎN FAPT

10. Pe 4 octombrie 2018, Parlamentul a adoptat Legea nr. 151 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil, care stabilește, între altele, că „se permite desființarea Stadionului Republican cu suprafața de 5,1814 ha (număr cadastral 0100208.277) din str. Tighina nr. 12, mun. Chișinău, proprietate publică a statului, pentru construcția sediului Ambasadei Statelor Unite ale Americii. Prin derogare de la prevederile articolului 23 din Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice, se permite transmiterea cu titlu oneros, la un preț care nu va fi mai mic decât prețul de piață, a bunului imobil cu suprafața de 5,1814 ha din str. Tighina nr. 12, municipiul Chișinău, în proprietatea Statelor Unite ale Americii pentru construcția sediului Ambasadei Statelor Unite ale Americii”.

11. Pe 1 decembrie 2020, la Secretariatul Parlamentului a fost înregistrat proiectul de lege nr. 478, prin care se urmărea abrogarea Legii nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil și modificarea Legii nr. 330 din 25 martie 1999 cu privire la cultura fizică și sport.

12. Pe 3 decembrie 2020, Parlamentul Republicii Moldova a fost convocat în ședință plenară. Pe ordinea de zi a ședinței au fost incluse spre dezbateră și adoptare mai multe proiecte de acte normative, între care și proiectul de lege nr. 478 din 1 decembrie 2020. Proiectul de lege nr. 478 a fost votat în două lecturi cu 51 de voturi, devenind Legea nr. 217 din 3 decembrie 2020.

13. Prin această Lege, Parlamentul a abrogat Legea nr. 151/2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil și a introdus la începutul anexei la Legea nr. 330/1999 cu privire la cultura fizică și sport poziția „1. Stadionul Republican, Chișinău”. Totodată, articolul III din Legea contestată stabilește interzicerea edificării altor construcții decât cele de menire social-culturală și/sau sportivă.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

14. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1
Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 2 Suveranitatea și puterea de stat

„(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.”

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 8 Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.”

Articolul 46 Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

(3) Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

[...]”

Articolul 64 Organizarea internă

„(1) Structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament. Resursele financiare ale Parlamentului sunt prevăzute în bugetul aprobat de acesta.

[...]”

Articolul 72 Categorii de legi

„(1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.

[...]

(2) Prin lege organică se reglementează:

[...]

c) organizarea și funcționarea Parlamentului”

Articolul 73 Inițiativa legislativă

„Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.”

Articolul 74 Adoptarea legilor și a hotărârilor

„(1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

(2) Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți.

(3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sunt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.

(4) Legile se trimit spre promulgare Președintelui Republicii Moldova.”

Articolul 131 Bugetul public național

„[...]”

(4) Orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de Guvern.

[...]”

15. Prevederile relevante ale Legii nr. 217 din 3 decembrie 2020 pentru modificarea și abrogarea unor acte normative sunt următoarele:

Articolul I

„Se abrogă Legea nr.151/2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr.462–466, art.764).”

Articolul II

„În anexa la Legea nr.330/1999 cu privire la cultura fizică și sport (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr.83–86, art.399), cu modificările ulterioare, la început, se introduce poziția:

„1. Stadionul Republican, Chișinău.”

Articolul III

„Odată revenit în proprietatea statului, Stadionul Republican, Chișinău, devine proprietate publică, pe care se interzice edificarea altor construcții decât cele de menire social-culturală și/sau sportivă.”

16. Prevederile relevante ale Legii nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil sunt următoarele:

„**Articolul 1.** – Se permite desființarea Stadionului Republican cu suprafața de 5,1814 ha (număr cadastral 0100208.277) din str. Tighina nr.12, municipiul Chișinău, proprietate publică a statului, pentru construcția sediului Ambasadei Statelor Unite ale Americii.

Articolul 2. – Prin derogare de la prevederile art.23 din Legea nr.121/2007 privind administrarea și deetimizarea proprietății publice, se permite transmiterea cu titlu oneros, la un preț care nu va fi mai mic decât prețul de piață, a bunului imobil cu suprafața de 5,1814 ha din str. Tighina nr.12, municipiul Chișinău, în proprietatea Statelor Unite ale Americii pentru construcția sediului Ambasadei Statelor Unite ale Americii.

Articolul 3. – Guvernul va asigura:

- a) determinarea valorii bunului imobil;
- b) negocierea prețului bunului imobil, care nu va fi mai mic decât prețul de piață;
- c) semnarea contractului de vânzare-cumpărare a bunului imobil;
- d) transmiterea cu titlu oneros a bunului imobil.”

ÎN DREPT

A. ADMISIBILITATEA

17. Prin Decizia sa din 17 decembrie 2020, Curtea a verificat respectarea, în prezenta cauză, a condițiilor de admisibilitate a unei sesizări stabilite în jurisprudența sa constantă.

18. Așadar, în baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 4 alin. (1) lit. a) din Codul jurisdicției constituționale, coroborate cu articolul 8 alin. (1) din Constituție, sesizările țin de competența Curții Constituționale.

19. Articolele 25 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale le conferă deputaților prerogativa sesizării Curții Constituționale.

20. Curtea a reținut că obiectul sesizării îl constituie Legea nr. 217 din 3 decembrie 2020 pentru abrogarea și modificarea unor acte normative.

21. La data depunerii sesizărilor nr. 198a/2020 și nr. 201a/2020 (a se vedea § 1 *supra*), Legea contestată nu era publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. La data examinării admisibilității sesizărilor, Legea nr. 217 din 3 decembrie 2020 a fost promulgată prin Decretul Președintelui nr. 1861-VIII din 7 decembrie 2020 și a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 329-331 din 8 decembrie 2020.

22. Curtea a stabilit că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

23. Autorii sesizării susțin că Legea contestată contravine articolelor 1 alin. (3) [*statul de drept*], 2 [*suveranitatea și puterea de stat*], 7 [*Constituția, Legea Supremă*], 8 [*respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale*], 46 [*dreptul la proprietate privată și protecția acesteia*], 64 alin. (1) [*autonomia Parlamentului*], 72 [*categoriile de legi*], 73 [*inițiativa legislativă*], 74 [*adoptarea legilor și a hotărârilor*] și 131 alin. (4) [*majorarea sau reducerea veniturilor bugetare*] din Constituție.

24. Cu referire la pretinsa încălcare a articolelor 1 alin. (3), 2 și 7 din Constituție, Curtea a subliniat că aceste norme comportă un caracter general, reprezintă imperative care stau la baza tuturor legilor Republicii Moldova și nu pot constitui repere separate. Aceste norme nu pot fi invocate de sine stătător, ci numai în coroborare cu alte dispoziții constituționale (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 7 din 24 ianuarie 2020, § 17; DCC nr. 28 din 12 martie 2020, § 18; DCC nr. 30 din 19 martie 2020, § 18; DCC nr. 56 din 2 iunie 2020, § 23; DCC nr. 62 din 11 iunie 2020, § 27).

25. Autorii sesizărilor i-au solicitat Curții să verifice, *inter alia*, constituționalitatea Legii nr. 217 din 3 decembrie 2020 pentru abrogarea și modificarea unor acte normative prin prisma conformității cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, invocând articolul 8 alin. (1) din Constituție. Potrivit acestui articol, Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional. Tratatele internaționale trebuie executate cu bunăcredință, în conformitate cu principiul *pacta sunt servanda*. Normele și principiile unanim recunoscute ale dreptului internațional sunt obligatorii pentru Republica Moldova în măsura în care Republica Moldova și-a exprimat consimțământul de a fi parte la acestea. Prin urmare, executarea prevederilor tratatelor internaționale pe care Republica Moldova le-a ratificat este indiscutabilă (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 24 din 9 octombrie 2014, §§ 80-81).

26. Cu referire la incidența articolului 8 din Constituție, Curtea a reținut, pe de o parte, existența unei obligații internaționale generale certe a statului Republica Moldova, care decurge din articolul 21 alin. (1) din Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice, adoptată pe 18 aprilie 1961 (care a intrat în vigoare pentru Republica Moldova pe 25 februarie 1993). Potrivit acestui articol, statul acreditat trebuie fie să înlesnească achiziționarea pe teritoriul său, în cadrul legislației sale, de către statul acreditant a localurilor

necesare misiunii sale, fie să ajute statul acreditant să-și procure localuri în alt fel. De asemenea, potrivit articolului 1 lit. i) din Convenția de la Viena, prin expresia „localuri ale misiunii” se înțeleg clădirile sau părțile din clădiri și din terenul aferent care, indiferent de proprietar, sunt folosite pentru realizarea scopurilor misiunii, inclusiv reședința șefului misiunii.

27. Curtea a reținut că prin Legea nr. 151 din 4 octombrie 2018 s-a permis desființarea Stadionului Republican cu suprafața de 5,1814 ha (număr cadastral 0100208.277) din str. Tighina nr. 12, municipiul Chișinău și transmiterea terenului pentru construcția sediului Ambasadei Statelor Unite ale Americii. Prin prisma Convenției de la Viena cu privire la relațiile diplomatice, această transmitere reprezintă o acțiune a statului acreditat Republica Moldova de „înlesnire a achiziționării pe teritoriul său, în cadrul legislației sale, de către statul acreditant, a localurilor necesare misiunii sale” sau de „ajutor al statului acreditant să-și procure localuri în alt fel”.

28. Curtea a subliniat că ratificarea Convenției de la Viena cu privire la relațiile diplomatice, împreună cu adoptarea Legii nr. 151 din 4 octombrie 2018, justifică concluzia că statul Republica Moldova are o obligație internațională precisă. Prin urmare, Curtea a reținut incidența articolului 8 alin. (1) din Constituție.

29. Cu privire la pretinsa încălcare a articolului 46 din Constituție, Curtea reține că prin adoptarea Legii contestate nu este reglementat dreptul de proprietate al vreunei persoane. Prin urmare, dispoziția constituțională menționată nu este incidentă în prezenta cauză.

30. Cu privire la incidența articolelor 64 alin. (1), 72, 73 și 74 din Constituție, Curtea a constatat că aceste articole sunt invocate în legătură cu pretinsa încălcare a procedurii de adoptare a Legii contestate.

31. Cu titlu preliminar, Curtea a reținut că, potrivit articolului 60 alin. (1) din Constituție, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului. Având în vedere acest aspect, constituanta nu i-a acordat altei autorități competența de reglementare a structurii, organizării și funcționării Parlamentului, ci a stabilit că aceste chestiuni pot fi reglementate, în mod autonom, doar de Parlament, printr-un Regulament, pe care trebuie să-l adopte printr-o lege organică [a se vedea articolele 64 alin. (1) și 72 alin. (3) lit. c) din Constituție].

32. Astfel, Parlamentul este suveran în materia reglementării procedurii de adoptare a legilor. Totuși, suveranitatea Parlamentului nu este absolută, ea fiind limitată de principiile constituționale în această materie. În acest sens, atât la reglementarea procedurilor parlamentare, cât și la aplicarea lor, *i.e.* la adoptarea actelor normative, Parlamentul trebuie să asigure echilibrul corect dintre principiul autonomiei parlamentare și celelalte principii incidente în materia procedurilor parlamentare, care sunt stabilite expres sau care pot fi clar deduse din Constituție (HCC nr. 14 din 27 aprilie 2021, § 53).

33. Dat fiind caracterul suveran al Parlamentului în materia legiferării, Curtea a reținut că competența sa în materia controlului constituționalității procedurii parlamentare este limitată. În acest domeniu, Curtea trebuie să manifeste deferență judiciară față de rolul Parlamentului de legislator autonom. În acest sens, Curtea poate verifica constituționalitatea unei legi sub

aspectul procedural doar dacă la adoptarea ei Parlamentul a afectat vreun element esențial al procesului de legiferare, care rezultă expres din Constituție sau care poate fi clar dedus dintr-un principiu constituțional (*ibidem*, § 54).

34. Așadar, pentru a verifica dacă la adoptarea Legii contestate a fost afectat vreun element esențial al procesului de legiferare care rezultă din Constituție sau care poate fi dedus dintr-un principiu constituțional, Curtea a reținut incidența articolelor 64 alin. (1), 73 și 74 din Constituție. Totodată, Curtea nu a reținut incidența articolului 72 din Constituție, pentru că nu există aparența încălcării aspectelor legate de categoriile legilor și nici nu au fost prezentate argumente în acest sens.

35. Cu privire la incidența articolului 131 alin. (4) din Constituție, Curtea a notat următoarele. Pentru a stabili dacă Parlamentul a respectat procedurile prevăzute de articolul 131 alin. (4) din Constituție, Curtea va trebui să constate dacă au fost îndeplinite următoarele condiții: (1) dacă propunerea legislativă sau amendamentul a avut sau nu ca efect majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, și (2) dacă propunerea legislativă sau amendamentul adoptat de către Parlament a fost acceptat în prealabil de către Guvern (a se vedea HCC nr. 23 din 10 octombrie 2019, § 55; HCC nr. 8 din 11 martie 2021, § 39).

36. Cu privire la respectarea primei condiții, Curtea a reținut că, în principiu, ea are competența de a constata dacă adoptarea prevederilor contestate de către autorii sesizării a avut sau nu ca efect majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, în special în cazurile în care efectul în discuție este evident (a se vedea HCC nr. 8 din 11 martie 2021, § 40).

37. Având în vedere că Legea contestată prevede transmiterea cu titlu oneros din proprietatea statului a unui bun imobil pentru construcția sediului Ambasadei Statelor Unite ale Americii, Curtea a admis că ea are impact bugetar, în sensul articolului 131 alin. (4) din Constituție.

B. FONDUL CAUZEI

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 8 ALIN. (1), 64 ALIN. (1),
73, 74 ȘI 131 ALIN. (4) DIN CONSTITUȚIE

A. Argumentele autorilor sesizărilor

38. În motivarea sesizărilor, autorii pretind că una din atribuțiile de bază ale Parlamentului constă în adoptarea legilor, iar activitatea de legiferare trebuie să respecte prevederile imperative ale Regulamentului Parlamentului și ale Legii cu privire la actele normative. În cadrul ședinței din 3 decembrie 2020, Parlamentul și-a depășit limitele autonomiei parlamentare, încălcând Constituția printr-o practică defectuoasă de adoptare subită a proiectului de lege, fără a le acorda deputaților posibilitatea de a depune amendamente, de a adresa întrebări raportorilor și de a dezbate proiectul de lege. Proiectul de lege ar fi fost adoptat în două lecturi în mai puțin de un minut.

39. De asemenea, autorii susțin că nu a fost respectată procedura de avizare a proiectului de lege. Nu au existat avizele comisiilor permanente și ale organelor de lucru ale Parlamentului, precum și al Guvernului, necesare în contextul în care legea poate avea efecte negative față de bugetul de stat. Examinarea și adoptarea legilor care au un impact bugetar îi impun Parlamentului să solicite avizul Guvernului până la adoptarea acestora, în condițiile prevăzute de articolul 131 alin. (4) din Constituție.

40. Autorii consideră că obiectul legii contestate este un teren care urma să fie vândut de Guvernul Republicii Moldova către Guvernul Statelor Unite ale Americii, ca urmare a unui Acord bilateral semnat pe 12 iulie 2019. În consecință, adoptarea legii contestate încalcă un acord bilateral obligatoriu între două state, contrar normelor stabilite de dreptul internațional și de Legea nr. 595 din 24 septembrie 1999 privind tratatele internaționale. Totodată, acest fapt poate afecta relațiile dintre Republica Moldova și Statele Unite ale Americii în calitate de partener strategic al țării.

B. Argumentele autorităților și ale organizațiilor cărora li s-a solicitat și și-au prezentat opinia

41. În opinia Președintelui Republicii Moldova, prezentată pe data de 22 decembrie 2020, se menționează că autorii sesizărilor invocă aceleași riscuri pe care le-a invocat șeful statului în sesizarea nr. 179a/2020 cu privire la solicitarea controlului de constituționalitate al Legii nr. 151/2018, *i.e.* riscurile de neconstituționalitate pe marginea pretinselor încălcări ale prevederilor articolelor 32 și 34 din Constituție în coroborare cu articolul 21 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, în partea ce ține de asigurarea drepturilor cetățenilor de a participa la administrarea treburilor publice și de a fi informați corect asupra acestora de autoritățile publice, articolele 64 alin. (1) și 73 din Constituție, sub aspectul respectării procedurii de transparență decizională în cadrul activității de legiferare, precum și articolul 6 în coroborare cu articolul 131 alin. (4), în partea ce ține de separarea și colaborarea puterilor în stat și asigurarea transparenței cheltuielilor bugetare, inclusiv prin implicarea Guvernului în sensul justificării acestora. În acest sens, Președintele susține că sesizarea nr. 179a/2018 a fost declarată inadmisibilă prin DCC nr. 148/2018 pentru că argumentele prezentate nu erau suficiente pentru parcurgerea testului de admisibilitate a sesizării. Raportat la acest caz, potrivit Președintelui Republicii Moldova, argumentele invocate în sesizările în discuție nu pot fi acceptate pentru examinare în fond și, respectiv, nu întrunesc criteriile de admisibilitate în vederea efectuării controlului de constituționalitate a Legii contestate.

42. În opinia prezentată de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, intrarea în vigoare a Legii nr. 217 din 3 decembrie 2020 pentru modificarea și abrogarea unor acte normative face imposibilă executarea și, în consecință, aplicarea provizorie a Acordului întocmit prin schimb de note între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statelor Unite ale Americii privind terenul pentru construcția Ambasadei Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova. Această situație echivalează cu prima retragere a

Republicii Moldova dintr-un acord bilateral care se aplică provizoriu. Potrivit Ministerului, aplicarea provizorie a unui tratat în dreptul internațional public reprezintă un mecanism aflat la dispoziția statelor pentru a pune în aplicare toate sau unele dintre dispozițiile unui tratat, anterior intrării în vigoare a acestuia. Aplicarea provizorie încetează, de regulă, din data intrării în vigoare a tratatului sau din data notificării despre retragerea statului din tratatul respectiv. În final, Ministerul face trimitere la poziția oficială a Ambasadei SUA la Chișinău, potrivit căreia Acordul în discuție are forța unui tratat internațional care produce o obligație juridică pentru Republica Moldova și Statele Unite ale Americii. În acest sens, potrivit Ambasadei SUA, abrogarea Legii nr. 151/2018 sau modificarea oricărui dintre termenii săi în sensul prejudicierii lor ar constitui o încălcare a dreptului internațional.

43. În opinia prezentată de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, adoptând Legea nr. 217 din 3 decembrie 2020 pentru abrogarea și modificarea unor acte normative, Parlamentul a adus atingere procedurilor de negociere, semnare și ratificare a Acordului întocmit prin schimb de note dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statelor Unite ale Americii privind terenul pentru construcția Ambasadei Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova, fapt care a afectat principiile statului de drept, garantate de Constituție. De asemenea, Institutul susține că Parlamentul a admis abateri și ilegalități pe dimensiunea tehnicilor și procedurilor legislative, deviind de la prevederile Regulamentului propriu, stabilit în baza articolului 64 alin. (1) din Constituție. Potrivit Institutului, Parlamentul a mai admis interferențe în activitatea Guvernului, fiind imperios necesară obținerea în prealabil a unui accept din partea Guvernului Republicii Moldova în sensul articolului 131 alin. (4) din Constituție. În final, Institutul susține că au fost încălcate și normele de drept internațional, *i.e.* articolul 2 din Carta ONU și, implicit, articolul 8 alin. (1) din Constituție.

44. În opinia prezentată de Institutul pentru Politici și Reforme Europene, prin adoptarea Legii nr. 217 din 3 decembrie 2020 nu au fost asigurate rigorile statului de drept și ale Regulamentului Parlamentului. Prin încălcarea procedurilor obligatorii de avizare și de consultare cu publicul, Parlamentul a încălcat rigorile stabilite pentru procedura legislativă. Institutul mai pretinde că Legea nr. 217 din 3 decembrie 2020 a fost adoptată cu încălcarea dreptului la inițiativă legislativă stabilit în articolul 73 din Constituție, deoarece în cadrul plenului Parlamentului nu au fost permise propuneri de concept și amendamente la proiectul de lege nr. 478/2020. De asemenea, Legea în discuție nu a primit acceptul Guvernului în conformitate cu articolul 131 alin. (4) din Constituție. În final, Institutul susține că nu a fost respectată ierarhia actelor internaționale și a celor naționale, iar prin abrogarea Legii nr. 151/2018, Parlamentul a desconsiderat angajamentele internaționale la care Republica Moldova este parte, fiind afectate în același timp relațiile bilaterale dintre Republica Moldova și Statele Unite ale Americii.

C. Aprecierea Curții

45. Curtea observă că autorii sesizărilor pun în discuție trei aspecte ale neconstituționalității Legii contestate: (a) faptul că Legea a fost adoptată cu încălcarea procedurilor parlamentare; (b) faptul că Legea contravine normelor stabilite de dreptul internațional și (c) faptul că Legea nu a fost avizată în mod prealabil de către Guvern.

(a) Cu privire la încălcarea procedurilor parlamentare

46. Curtea reține că, în cadrul procedurilor de legiferare, principiul pluralismului politic presupune că Parlamentul trebuie să asigure posibilitatea participării opoziției parlamentare la adoptarea legilor. Astfel, chiar dacă majoritatea parlamentară are o viziune consolidată cu privire la necesitatea unei legi și voturile sale ar fi suficiente pentru a o adopta, majoritatea în discuție trebuie să asigure dreptul deputaților din cadrul opoziției parlamentare de a participa prin formularea întrebărilor și a propunerilor la proiectul de lege. De altfel, în jurisprudența sa, Curtea a reținut că majoritatea parlamentară trebuie să asigure un tratament corect și adecvat al minorităților parlamentare, fără să facă abuz de poziția sa dominantă (a se vedea HCC nr. 14 din 27 aprilie 2021, § 56).

47. În același timp, Curtea reține că, în cadrul procedurilor de legiferare, Parlamentul trebuie să asigure deputații cu posibilitatea de a examina conținutul proiectului de lege printr-un schimb de opinii. Această etapă a procesului de legiferare este necesară, deoarece ea le oferă deputaților posibilitatea de a înțelege esența proiectului de lege propus spre examinare și contribuie la edificarea încrederii societății că legea a fost discutată pe larg până la adoptare. Pe de altă parte, în baza principiului autonomiei parlamentare, Parlamentul deține o marjă discreționară largă în ceea ce privește modul de desfășurare a ședințelor plenare. Totodată, în domeniul legiferării, autonomia Parlamentului nu este absolută. Ea este limitată de necesitatea respectării principiilor constituționale, de exemplu, a principiului pluralismului politic și a principiului dezbaterii parlamentare a proiectelor de lege (*ibidem*, §§ 57-58).

48. Examinând sesizările și stenograma ședinței Parlamentului¹, Curtea observă că de la prezentarea proiectului Legii contestate de către unul dintre autori în ședința plenară (la aproximativ ora 15:23) până la votarea ei în două lecturi (la aproximativ ora 15:26) au trecut aproximativ trei minute. Prin urmare, într-o perioadă atât de scurtă, deputații din opoziția parlamentară nu au avut posibilitatea să supună dezbaterii Legea contestată prin formularea de întrebări și luări de cuvânt, deși dezacordul acestora cu privire la adoptarea Legii contestate era cunoscut de la începutul ședinței plenare [a se vedea Stenograma ședinței plenare a Parlamentului din 3 decembrie 2020, pag. 52-54].

---

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=Dace3sudEoA>

49. În acest context, Curtea reiterează că votarea Legii contestate într-un regim accelerat, fără a-i asigura opoziției parlamentare posibilitatea de a pune întrebări sau de a lua cuvântul asupra subiectului supus examinării, depășește marja discreționară a Parlamentului în domeniul organizării procedurilor parlamentare. Chiar dacă procedurile parlamentare au fost însoțite de proteste din partea opoziției parlamentare, acest fapt nu poate justifica adoptarea Legii contestate într-o procedură lipsită de dezbateri. Pentru a concilia principiile aflate în conflict, majoritatea parlamentară putea avea în vedere proceduri alternative, cum ar fi, de exemplu, amânarea ședinței plenare, organizarea consultărilor cu opoziția parlamentară pe marginea subiectelor cu privire la care există divergențe etc. (a se vedea HCC nr. 14 din 27 aprilie 2021, § 62).

50. Curtea menționează că respectarea procedurilor parlamentare nu se limitează doar la asigurarea posibilității deputaților de a formula întrebări și de a avea intervenții de la tribuna Parlamentului cu privire la proiectele de legi supuse examinării. Această abordare ar fi prea formalistă dacă deputații nu ar avea posibilitatea să solicite modificarea proiectelor de lege. Din acest motiv, articolul 73 din Constituție le garantează deputaților prerogativa de a prezenta propuneri și amendamente la proiectul de lege. Prerogativa în discuție le permite deputaților să propună modificarea proiectelor de legi dacă, de exemplu, acestea conțin prevederi care afectează în mod disproporționat drepturile și libertățile persoanelor. Prin urmare, acest element poate fi considerat central pentru procedura parlamentară. Legea fundamentală nu stabilește un termen pentru exercitarea dreptului în discuție. Pentru ca acest drept să fie garantat, parlamentarilor trebuie să li se acorde o perioadă de timp rezonabilă pentru formularea propunerilor și a amendamentelor la proiectele de legi examinate de Parlament (*ibidem*, § 64).

51. În prezenta cauză, Curtea observă că, pe 1 decembrie 2020, proiectul Legii contestate a fost înregistrat la Secretariatul Parlamentului. În următoarea zi, pe 2 decembrie 2020, Comisia juridică, numiri și imunități a întocmit un Raport asupra proiectului de lege contestat. Ulterior, pe 3 decembrie 2020, Parlamentul a adoptat în două lecturi Legea contestată (a se vedea § 49 *supra*).

52. Curtea reține că, în cazul examinat, termenul oferit de Parlament pentru formularea propunerilor și amendamentelor la proiectul Legii contestate în prima lectură și în a doua lectură este insuficient, în special având în vedere obiectul de reglementare al Legii contestate, care viza transmiterea cu titlu oneros, din proprietatea statului, a unui bun imobil pentru construcția sediului Ambasadei Statelor Unite ale Americii.

53. Curtea reiterează că Parlamentul poate stabili termene pentru depunerea amendamentelor. Termenele în discuție trebuie să fie rezonabile, pentru a le permite deputaților să analizeze conținutul proiectului de lege și să formuleze amendamente. Având în vedere faptul că, în această cauză, Parlamentul nu a oferit un termen rezonabil pentru formularea propunerilor și a amendamentelor la proiectul Legii contestate, acțiunile acestuia nu se încadrează în marja lui discreționară în domeniul organizării procedurilor parlamentare (a se vedea HCC nr. 14 din 27 aprilie 2021, § 67).

54. Prin urmare, pentru că la adoptarea Legii contestate Parlamentul nu a asigurat echilibrul corect între, pe de o parte, principiul dezbaterii parlamentare a proiectelor de lege, dreptul deputaților de a formula propuneri și amendamente la proiectele de legi și, pe de altă parte, principiul autonomiei parlamentare, Curtea reține că Legea contestată contravine articolelor 64 alin. (1), 73 și 74 alin. (1) din Constituție și trebuie declarată neconstituțională.

55. Având în vedere concluziile de mai sus, Curtea este scutită să analizeze constituționalitatea Legii contestate din perspectiva celorlalte critici invocate de autorii sesizărilor.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) litera a) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62, litera a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admit* sesizările depuse de dl Dinu Plîngău și dna Maria Ciobanu (sesizarea nr. 198a/2020), de dl Pavel Filip, dna Monica Babuc, dl Nicolae Ciubuc, dl Ghenadie Buza, dl Radu Rebeja, dna Ludmila Guzun și dl Dumitru Diacov (sesizarea nr. 201a/2020) și, respectiv, de dl Dumitru Alaiba (sesizarea nr. 206a/2020), deputați în Parlamentul Republicii Moldova.

2. *Se declară neconstituțională* Legea nr. 217 din 3 decembrie 2020 pentru abrogarea și modificarea unor acte normative.

3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 29 iulie 2021
HCC nr. 22
Dosarul nr. 198a/2020*